

A Balears els ajuntaments i els consells insulars que sorgiren de les eleccions d'abril de 1979 mostraren el predomini aclaparador d'UCD, amb la sorprenent excepció de Palma.

La porta a les renúncies autonòmiques

Les eleccions d'abril de 1979 a Balears arribaven marcades per dos condicionants. D'una banda, perquè –com pertot– només un mes abans, l'1 de març, s'havien celebrat les segones eleccions generals, les quals havien portat canvis en els espais i els partits polítics, i el resultat feia preveure que els de les municipals no serien gaire diferents. De l'altra, perquè a les Illes el mateix dia que es triaven els ajuntaments democràtics també s'elegien els membres dels consells insulars, els quals, una vegada constituïts, havien de triar els components del Consell General Interinsular, l'ens de govern preautonòmic que hauria de negociar amb el Govern central l'Estatut d'Autonomia. Tot plegat feia pensar que serien unes eleccions molt marcades per la passió autonomista.

Les generals. L'1 de març de 1979 es feien per segona vegada, i per primera amb la Constitució ja vigent, unes eleccions generals. Pràcticament foren una repetició dels primers comicis, no de bades només havien passat poc més de vint mesos des de la gran primera cita amb les urnes, la del 15 de juny de 1977. Tot i el poc temps transcorregut hi havia hagut a les Illes alguns moviments importants, pel que feia als

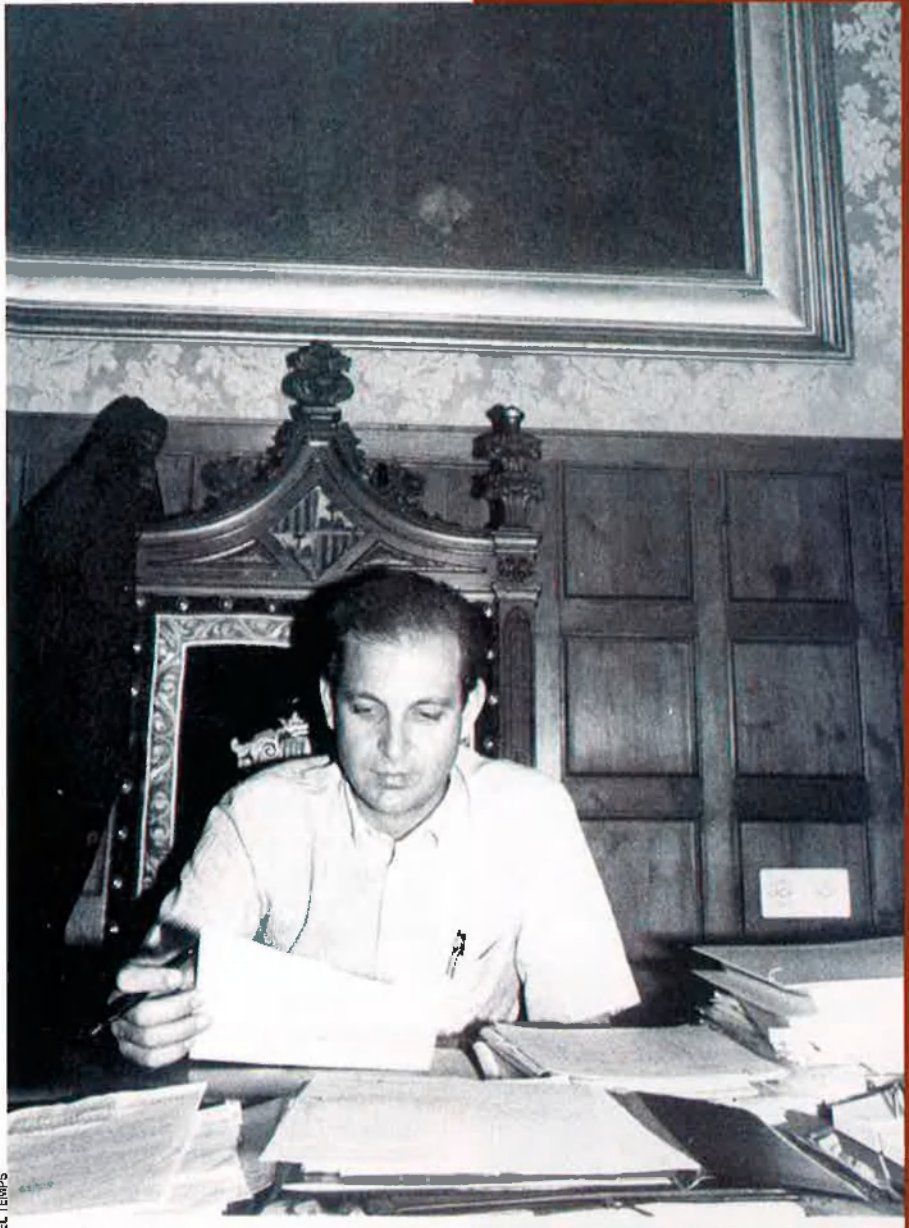
partits. En efecte, en el centre-dreta, la victoriosa UCD havia sabut actuar amb intel·ligència. L'estratègia, seguint la línia de 1977, havia aconseguit l'absorció dels grups menors del seu àmbit ideològic: la Unió Democràtica de les Illes Balears i la Unió Autonomista, totes dues participants en les primeres eleccions i ja desaparegudes el 1979. La primera, absorbida totalment per UCD, i la segona s'havia diluït: alguns membres estaven ja en la UCD –per exemple Josep Melià–, d'altres, en el PSM –Climent Garau–, i uns tercers cercaven encara el seu camí. Però el fet és que les sigles ja no existien. El centristes, així, tenien un panorama molt bo. L'espai de dreta moderada o de centre quedava nítidament reflectit en exclusiva per les seves sigles.

A la seva dreta, l'AP dels "set magnífics" de Fraga –com l'havien batejat dos anys abans, perquè els seus principals dirigents eren set destacats membres del franquisme– intentava reorganitzar-se, després de la derrota de l'any 1977. L'únic representant illenc, el senador per Eivissa –que, de fet, s'havia presentat com a independent–, Abel Matutes, el qual no tenia gaire sintonia amb la "vella guàrdia" que encapçalava el partit a Mallorca, cercava noves cares, noves persones per posar-les al capdavant de la for-

mació conservadora. El 1978 Matutes presentà a Manuel Fraga, el líder i fundador, un advocat i economista mallorquí anomenat Gabriel Canellas. De la conversa d'entre tots tres, en surt l'elecció de Canellas per encapçalar la difícil renovació del partit, un procés que s'hauria de fer clarament perceptible en les eleccions municipals (en les preautonòmiques no hi creien gaire, rebutjaven l'autonomia política, només acceptaven la descentralització administrativa). Canellas es va convertir en cap de llista a Palma del que ja s'anomenava Coalició Democràtica (CD), que era la nova marca d'AP, aliada a tot l'estat amb petits grups de dreta.

A l'esquerra i al nacionalisme la situació dels partits també presentava certes variants. El PSOE, just després de les eleccions de 1977, optà per fer un *pressing* directe a tots els altres partits socialistes per absorbir-los. A Balears el seu objectiu era el Partit Socialista de les Illes (PSI), d'orientació esquerrana i nacionalista, i el Partit Socialista Popular (PSP), els quals havien creat el 1977 la coalició Unitat Socialista. El 1978 el PSP, liderat per Tierno Galván, entrava en el PSOE. A Balears, gairebé tots els companys de Tierno seguien el mateix camí, darrere del seu principal valor illenc, Joan March. Els del PSI, emperò, es resistiren. O, millor dit, no tots estaven d'acord d'acceptar l'absorció. A Eivissa el PSI desapareix, mentre que a Mallorca i a Menorca l'abandonen persones com Francesc Obrador o Antoni Tarabini, membres fundadors (1976), després de considerar que, en les noves circumstàncies, calia la unitat i que l'únic camí era entrar en el PSOE. L'estructura orgànica del PSI, liderada entre d'altres per Sebastià Serra, aguanta la pressió. La resposta és insularitzar el partit i canviar de nom. El PSI unitari es reconverteix en el PSM de Mallorca i de Menorca, dues formacions germanes però alhora sobiranes.

Més a l'esquerra, el PCE aspirava a recuperar en les eleccions generals, i més tard en les municipals, una part del somni que les urnes havien esvaït el 1977. Les mateixes pretensions con-

EL TEMPS

reaven les sigles de la ja terminal esquerra radical. Com les del Partit del Treball de les Illes (PTI), que tenia estructura sobretot a Menorca sota el lideratge de Ramon Orfila –posteriorment es passà al PSM– i de Jaume Peralta –més tard del PSOE i, finalment, el 1991, trànsfuga i del PP–; o, també i per a totes les Illes, altres restes de la “sopa de lletres” de l’any 1977: MCI-OEC, PCT, ORT i LCR, que tingueren en les dobles eleccions esdevingudes el 1979 –generals i municipals– la seva darrera oportunitat per sobreviure, sense que cap aconseguís sortir-se’n.

Ramón Aguiló va ser nomenat, contra tot pronòstic, alcalde de Palma de Mallorca. Va rebre el suport del PCE i el PSM, amb el PSOE, que sumaven un diputat més que la UCD.

Jeroni Albertí (UCD) va presidir, des del 2 de maig de 1979, el Consell General Interinsular. Els anhels autonomistes, però, havien minvat de manera considerable a les Illes en només dos anys.

En el conjunt balear les urnes que recolliren el vot al Congrés foren, novament, cruels per als més petits. La bona estratègia d'UCD la fa arribar al 49,1% del vot; el PSOE es queda amb el 29,4%; la CD, el 9,2%; el PCE, el 4,9%; i el PSM, el 3,3%. Per sota, res. El context polític i electoral que les generals marcaven no deixava massa "obertes" les immediates eleccions municipals. Amb un centre-dreta tan potent semblava clar que la immensa major part del poder als ajuntaments seria per a la UCD.

Els consells i l'autonomia. Dins de l'anomenat règim preautonòmic, les Balears disposaven d'ençà el 28 de juliol de 1978 del Consell General Interinsular (CGI), com a ens formal de l'autogovern preconstitucional. Els diputats i senadors electes del 15 de juny de 1977 s'havien constituït a les Illes en l'Assemblea de Parlamentaris (estiu 1977), que inicià les converses amb el Govern central perquè la fes dipositària de la legitimitat de l'autogovern. Així es va fer a través del decret del Govern central (primavera 1978), que creava el Consell General Interinsular constituït el juliol de 1978 al castell de Bellver, a Palma. Segons el decret, el dia de les primeres eleccions municipals es triarien també els membres dels consells insulars respectius –Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera–, els quals, llavors, elegirien d'entre els seus membres els qui formarien l'ens comú: el CGI. Aquest Consell General seria la institució encarregada de negociar l'autonomia futura amb el Govern central ja amb la Constitució vigent.

Campanya i candidatures. La major part de la campanya d'abril de 1979 va estar marcada per les eleccions municipals. L'autonomia i l'elecció dels consells insulars ocupà un lloc secundari. Si es compara l'agitació i passió autonomista de 1976 i 1977 amb la campanya de 1979, es veu la diferència. La gran manifestació per l'Estatut del 29 d'octubre de 1977 era un record que certament passà a la història mitològica de l'autoctonisme

polític i del nacionalisme illenc, però les ànsies autonomistes ja eren, aquell abril de 1979, molt més febles. Sobretot, socialment. Políticament, només el PSM feia bandera de l'autonomia a tota hora.

D'altra banda, el bipartidisme era ferotge per als més petits. Tot, o gairebé, es reduïa a la UCD i al PSOE, i en menor grau a CD. La resta semblava no comptar-hi. La presència publicitària i el seguiment mediàtic testimoniava l'hegemonia dels dos grans partits, amb la CD mostrant el nas. La presència del PSM i del PCE –i no en parlem ja dels més petits– era gairebé marginal. La publicitat a la premsa que més es veia era la d'UCD, a molta distància de PSOE i CD. La del PSM i PCE era molt poca.

L'aclaparadora presència d'anuncis dels grans es veia completada per les enquestes que els auguraven un predomini absolut. El dia 1 d'abril *Diario de Mallorca* publicava un sondeig segons el qual la UCD tendria el 29,3% dels vots; el PSOE, el 16,6%; CD, el 6,8; el PSM, el 4,8%; i el PCE, el 3,7%, amb una gran abstenció. Precisament aquesta dada, l'abstencionisme, començava a preocupar. Els partits feien tot el que podien, com per exemple debats en gairebé tots els municipis entre els caps de llista així com entre els números 1 als consells, però la ciutadania es mostrava desencisada, a anys llum de l'efervescència de 1977. Ni tan sols l'autonomia era capaç d'excitar la gent. En les primeres eleccions, el debat sobre la conveniència del pacte autonòmic va fer córrer rius de tinta, cartes al director, articles d'opinió, debats, intervenció d'associacions civils –com, entre d'altres, l'Obra Cultural Balear (OCB)–, i quan es va signar tots els diaris destacaren l'esdeveniment en portada i li dedicaren gran nombre de pàgines d'interior i els editorials. El 1979, en canvi, l'OCB intentà animar un moviment semblant perquè els partits es comprometessin a lluitar tots junts, des dels consells insulars i el Gran i General Consell, per aconseguir per a Balears un Estatut d'Autonomia de màxims, el que la Constitució preveia en l'article 151.

Després de molts intens, només PSOE, PSM i PCE el signen, pocs dies abans de les eleccions. Ni CD ni UCD en volen saber res. L'atenció mediàtica va ser molt escassa, no va merèixer més que unes poques i modestes columnes en pàgines d'interior dels diaris. L'autonomia ja no semblava il·lusionar ni interessar a ningú.

Les candidatures municipals que els partits aconseguïen confeccionar mostren la fortalesa d'UCD. En efecte, va ser l'únic partit que presentà llistes als 65 municipis de Balears. Per sota, el PSOE, amb 31; la CD, amb 26, el PCE, amb 23; el PTI, amb 12; i el PSM, amb 7 candidatures.

Pel que fa als consells, es triaven dotze diputats-consellers per Menorca, altres tants per Eivissa-Formentera i 24 per Mallorca. L'illa gran, per primera i darrera vegada, no va ser circumscricció única: es triaren dotze escons per al conjunt de l'illa i, a més, quatre per cada un dels tres partits judicials, més o menys coincidents amb el que es podria dir les comarques de Palma, Inca i Manacor.

Els resultats. En termes generals els resultats de les eleccions municipals foren els previstos. La UCD guanyà clarament. Se'n dugué 29 alcaldies —directament o amb pactes— a Mallorca, sis de set a Menorca —l'excepció: es Castell, amb acord progressista i PSOE— i cinc de les sis d'Eivissa i Formentera —CD la restant, Santa Eulàlia—. El PSOE només quatre a Mallorca. A tot Balears, CD sumava a l'eivissenca dues més per l'illa gran, que feien un total de tres. I el PSM, només una a Mallorca. Dit així, doncs, el resultat no deixa cap dubte. En el conjunt balear: UCD, quaranta batlles; PSOE, quatre; CD, tres; PSM, un; i PCE, cap. A més calia comptar fins a divuit majories en mans d'independents, de les quals n'hi havia un grapat progressista a Mallorca, així com l'esmentada de Menorca. Però, a més, en els principals municipis mallorquins les coses ja no eren tan bones per a la UCD: a Manacor va fer part de la coalició de centre-dreta, però sense tenir el batlle, el mateix que passà a

Calvià, mentre que a Inca era l'aliança entre l'esquerra que elevava Jaume Crespí, de la Candidatura Progressista Independent, a la batllia. La sorpresa enorme, brutal, dramàtica per a la UCD va ser la capital.

A Ciutat, l'abstenció, un 45,8%, perjudicà clarament la UCD. El partit centrista, que estava segur de posar Jeroni Saiz a la batllia, es trobà amb l'amarga sorpresa que es quedava amb tretze regidors. A un de la majoria absoluta. El PSOE n'aconseguia onze, el PCE dos i el PSM un. Els socialistes consideraven segurs els dos vots del PCE. El PSM, durant els següents dies, no es volia quedar aïllat. El seu líder, Sebastià Serra, declarava a *Diario de Mallorca*: "Som d'esquerra, però...".

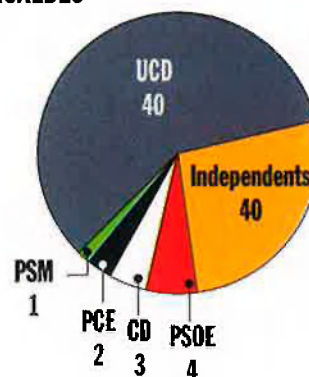
La UCD va reaccionar amb molts nervis. Elevà a la Junta Electoral més de mil reclamacions, perquè trobava que les paperetes que s'havien considerat nul·les —per estar escrites o lleugerament rompudes— s'havien de comptar com a vàlides. La diferència era l'escó que li donava, o no, la majoria absoluta. Des de la mateixa nit electoral aquest escó "ballà". En principi li l'havia donat a UCD, però va ser el PSOE qui se'l va quedar. La reclamació a la Junta Electoral tornà el regidor a la UCD. Finalment, el recompte oficial i la decisió irrevocable de la Junta va ser que les paperetes no eren vàlides, de manera que el PSOE aconseguia onze regidors. UCD no tenia la majoria absoluta.

Després d'intenses negociacions entre PSOE i PSM —el PCE ja havia ofert el vot als socialistes—, i d'ofertes desesperades d'UCD als nacionalistes, el dia 12 d'abril el PSM anunciava que havia arribat a un pacte amb el PSOE. El dia 24 el jove Ramon Aguiló —"ha estat un sorpresa", digué— es convertia en el batlle d'esquerra de Palma, en un panorama general marcat pel predomini d'UCD.

Pel que fa als consells insulars, es constituïen el dia 24 d'abril, presidits per Jeroni Albertí (Mallorca), de la UCD; Francesc Tutzó (Menorca), també centrista; i Cosme Vidal (Pitiüses), independent de dreta amb suport d'UCD i CD. El dia 2 de maig es

Resultats a les Illes Balears. Abril de 1979

Municipals ALCALDES

Preautonòmiques CONSELLERS-DIPUTATS dels consells insulars

	TOTAL	Mallorca	Menorca	Ev-Form.
UCD	25	15	6	4
Independ.	6	-	-	6
PSOE	10	6	2	2
CD	1	-	1	-
PCE	2	1	1	-
PSM	4	2	2	-

En la pràctica acturaren com a CD

constituïa el Consell General Interinsular, presidit per Albertí.

L'abril de 1979 suposà, tant en la vida municipal com en la preautonòmica, el refermament del poder reformista d'UCD, PSOE i CD. Mentrestant, PSM i PCE, els partits que s'havien resistit a la reforma, hagueren d'acceptar la realitat, per tercer cop consecutiu, de les urnes. El camí cap a les renunciacions autonòmiques era obert. Dos anys després UCD i PSOE pactaren l'autonomia per la via lenta, i en la pràctica menor, de l'article 143 de la Constitució. Just quatre anys més tard, el cap de llista de CD, partit que no volia l'autonomia i que no aconseguí representació a Palma en aquelles eleccions de 1979, Gabriel Canellas, es convertia en el guanyador i primer president del Govern de les Illes Balears. Tot un símbol.

Miquel Payeras